

KALDIRAÇLI İŞLEMLERDEN ELDE EDİLEN GELİRİN VERGİLENDİRİLMESİ SORUNU

TAXATION ISSUE OF REVENUE FROM LEVERAGED TRANSACTIONS

Vedat Yasin ÖZTEPE*

ÖZ

Foreign Exchange piyasaları ya da yaygın kullanılan adıyla Forex Piyasası, bankalardan aracı kurumlara, finans kuruluşlarından, bireysel yatırımcılara kadar, piyasadaki birçok katılımcı tarafından belirlenmiş şartlar üzerinden döviz değiş tokuşu yani alım-satım işlemlerinin toplamını ifade eder. 7256 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesiyle 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun geçici 67'nci maddesinin (13) numaralı fıkrasına eklenen hükümlerle birlikte 1/1/2021 tarihinden itibaren forex işlemleri (kaldıraçlı işlemler) diğer sermaye piyasası aracı olarak kabul edilmiş olup elde edilen kazançlar da tevkifat kapsamına alınmıştır. Makalemizde kaldıraçlı işlemlerden elde edilen gelirlerin tevkifat matrahının menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası işlemlerine ilişkin işlemlerden farklılık arz etmesi nedeniyle stopaj

ABSTRACT

Foreign Exchange markets, or commonly known as the Forex market, refers to the sum of foreign exchange transactions, from banks to brokerage houses, financial institutions, to individual investors, on terms determined by many participants in the market. As of 1/1/2021, with the provision added to Article 19 of the Law No. 7256 and paragraph (13) of the provisional article 67 of the Income Tax Law No. 193, forex transactions (leveraged transactions) have been accepted as other capital market instruments and the gains obtained have been covered by withholding. The fact that the withholding tax base of income from leveraged transactions differs from those related to securities and other capital market transactions poses a problem in how the withholding tax base will be calculated.

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, vedat.yasin.oztepe@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0000-0001-7029-3513.
Öztepe, V. Y. (Mayıs 2021). Kaldıraçlı İşlemlerden Elde Edilen Gelirin Vergilendirilmesi Sorunu, *Vergi Raporu*, 260, (201-208)

matrahının ne şekilde hesaplanacağına ilişkin bir sorunsal oluşturması dolayısıyla bu durum örnekler ve çözüm önerileri ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Forex, Kaldıraçlı İşlem, Döviz Alım- Satımı, Tevkifat, Tevkifat Matrahi.

JEL Sınıflandırma Kodları: G20, E50.

GİRİŞ

Forex, Foreign Exchange kelimesinden türetilmiş olup döviz, döviz arbitrajı, döviz değış tokuşu anlamlarına gelmektedir. Forex piyasası ise bir ülkenin para birimi ile diğeri bir ülkenin para birimi arasındaki değışim oranından yani pariteden faydalanılarak, döviz alım satım işlemlerinin yapıldığı uluslararası piyasaların tamamını ifade eder. Ayrıca **Forex** piyasası, yatırımcılarına kaldıraçlı işlem yapma imkânı sunan dünyanın en büyük hacme sahip pazarlarından biridir.

Forex piyasası, bankalardan aracı kurumlara, finans kuruluşlarından bireysel yatırımcılara kadar, piyasadaki birçok katılımcı tarafından önceden belirlenmiş şartlarda gerçekleştirilen döviz alım-satım işlemlerinin toplamını ifade eder.

Forex piyasası para birimleri arasındaki değışimlerden faydalanılarak fiyatların hem uzun pozisyon (artış yönünde hareket olacağı beklentisiyle yapılan işlem) hem de kısa pozisyon (düşüş yönünde hareket olacağı beklentisiyle yapılan işlem) alınarak yatırım yapılabilme imkanı sunmaktadır. Forex piyasası altın, gümüş, paladyum gibi emtialara, borsa endeksleri ve bu endekslerde işlem gören hisse senetlerine; pamuk, mısır, soya gibi tarımsal ürünlere, hatta petrol, doğalgaz gibi enerji ürünlerine kadar geniş bir yelpaze de yatırım yapılabilmesine olanak sağlamaktadır. Bunun yanı sıra söz konusu yatırımları kaldıraç oranı sayesinde daha düşük bir sermaye ile daha yüksek bir yatırım yapılabilmesine olanak sağlayarak düşük bir tutarla yüksek bir riskin hedge edilmesi imkanı da sunan bir piyasa olarak karşımıza çıkmaktadır.

This situation has been tried to be explained with examples and solution suggestions in our article.

Keyword: Forex, Leveraged Trading; Currency Trading, Withholding, Withholding Base.

JEL Classification Codes: G20, E50.

Son yıllarda yatırım yapabilme imkanlarının gelişmesi, internet ve mobil uygulamaların yaygınlaşması sonucunda; yatırımcıları tüm piyasalara ve yatırım fırsatlarına daha rahat ve daha hızlı ulaşabilir hale getirmiştir. Ayrıca, piyasaları etkileyecek gelişmelerin yine çeşitli uygulamalar aracılığıyla çok hızlı bir şekilde yatırımcılara ulaşması ile karar alabilme ve anında uygulama kolaylığı sağlaması sonucunda yatırım yapılan tüm piyasaların yüksek volatiliteye ulaşmasına ve işlem hacimlerinin artmasına yol açmıştır. Uluslararası piyasalarda günlük 5 – 6 trilyon dolarlık işlem hacmi ile en çok işlem yapılan piyasaların başında forex piyasalarının yer aldığı görülmüştür. İşlem hacminin bu kadar yüksek olmasının sebebi yatırımların kolayca nakde çevrilebilmesi ve çevrilirken talep eksikliği ile karşılaşılması sonucunda dünyanın en likit piyasası olmasından kaynaklanmaktadır.

Sermaye piyasası faaliyetini “Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ» (Tebliğ) ile düzenlenmiştir. Düzenlemeye ilişkin Tebliğ 27.08.2011 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak 31.08.2011 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiş ve ülkemizde de yasal bir şekilde işlem yapılmaya başlanmıştır.

İlgili Tebliğ’de kaldıraç oranı işlem yapmak için yatırılan teminat tutarı karşılığında alınabilecek pozisyon tutarını gösteren oranı olarak ifade edilmiştir. Kaldıraç oranı ilk başta 100:1 olarak belirlenmiş olup sonrasında; **10.02.2017 tarih 29975 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan III-**

37.1.b Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğinde yapılan değişiklikle kaldıraçlı işlemlerde pozisyonun ilk açıldığı sırada uygulanacak kaldıraç oranı 10:1'i geçemez şeklinde düzenlenmiştir.

Söz konusu tebliğde yatırılan teminat tutarı karşılığında, döviz ve kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek diğer varlıkların kaldıraçlı olarak elektronik ortamda oluşturulmuş bir platformda alım satımı işlemleri kaldıraçlı işlem olarak tanımlanmıştır.

Yatırılan teminat tutarı karşılığında, her türlü döviz, mal, kıymetli maden ve Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek diğer varlıkların kaldıraçlı olarak elektronik ortamda alım satımı işlemlerini kaldıraçlı alım satım işlemi olarak ifade edilmiştir¹

Kaldıraç işlemlerinin temel mantığında kişinin yatırdığı teminatın kaldıraç oranı ile çarpılarak meydana gelen tutarda kâr ya da zarar ile karşılaşmasıdır. 1'e 10 kaldıraçlı bir işlemde yatırımcı 10 bin dolar hacimle işlem yapabilir. Yani 1000

dolarlık teminat yatırır ancak elde edeceği gelir 10.000 dolar üzerinden hesaplanır.

Söz konusu işlemleri spekülatif olarak değerlendirmemek gerekir. Bu piyasalar büyük döviz pozisyonu bulunan şirketlerin yanı sıra özellikle dolar ile mal temin eden Euro ile satışlarını gerçekleştiren ihracatçıların düşük bir döviz tutarı ile hedge etmek yani Euro/Usd paritesinde oluşabilecek dalgalanmalardan korunmak için kullandığı önemli bir araçtır.

1- FOREX İŞLEMLERİNDEKİ İŞLEM HACİMLERİ ve YAPILAN YASAL DÜZENLEMELERİN PİYASAYA ETKİSİ

İşlem hacmi, yatırımcıların yaptıkları alım satım işlemlerinin toplam parasal değerini ifade etmektedir. Günlük ortalama işlem hacmi ise yirmi dört saat içerisinde yatırımcıların yaptıkları alım satım işlemlerinin toplam parasal değerinin ortalamasını ifade etmektedir.

Kaldıraçlı işlemlere ilişkin Takasbank'tan alınan veriler aşağıdaki gibidir;

Kaldıraçlı Alım Satım İşlemlerine İlişkin Veriler									
	2012/12	2013/12	2014/12	2015/12	2016/12	2017/12	2018/12	2019/12	2020/12
Üye sayısı	23	33	39	42	46	44	39	39	39
Hesap Sayısı	16.670	43.194	78.755	148.078	214.835	220.910	201.336	202.941	208.303
Teminatlı Hesap Sayısı	11.543	29.709	51.377	94.305	130.689	95.949	71.077	67.861	38.526
Teminat Miktarı-(Milyon TL)	139	281	449	615	1.075	843	760	922	1.502
Açık Pozisyon Değeri (Milyon TL)	2.851	5.326	8.557	12.682	21.848	7.436	6.112	7.888	11.578
Toplam İşlem Hacmi (Milyon TL)	1.102.364	2.953.148	4.569.464	9.809.280	11.879.389	4.624.630	4.132.789	3.875.230	6.286.065
Günlük Ortalama İşlem Hacmi (MilyonTL)	4.224	11.813	18.205	39.237	49.508	18.279	16.629	12.048	21.210

Kaynak: https://www.takasbank.com.tr/documents/1statistikler/kasiwebstatistik_03_21.pdf

¹ 27.08.2011 tarihli Sermaye Piyasası Kurulunun Seri V, No: 125 Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri Ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ

İşlem hacminin ve açık pozisyon değerinin 2016 Aralık döneminde TL bazında ciddi anlamda bir artış göstermiş olduğu, ancak artan döviz kurları ve emtia fiyatlarına rağmen özellikle 10.02.2017 tarih 29975 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan III-37.1.b Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ’de yapılan değişikliklerle kaldıraçlı işlemlerde pozisyonun ilk açıldığı sırada uygulanacak kaldıraç oranı 100:1’den 10:1’e düşürülmüştür. Bu uygulama sonrasında işlem hacimlerinde ciddi azalma olduğu görülmüştür.

2017 yılına gelindiğinde yayımlanan tebliğ ile beraber işlem hacimlerinde düşüşler yaşanmaya başlamıştır. Bu kadar sert bir düşüşü, yatırımcıların piyasadan kendini çekmeye başladığı şeklinde yorumlamak yerine, dünyada katılımcı ve işlem hacminin arttığı forex piyasasında söz konusu işlemlerin 2011 yılından önce olduğu gibi yurtdışına aktarıldığını söylemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

2- FOREX İŞLEMLERİNİN GELİR VERGİSİ KANUNUNDAKİ YERİ

7256 sayılı Kanun’un 19’uncu maddesiyle Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin (13) numaralı fıkrasına eklenen hüküm sonucunda ilgili bendin ikinci fıkrası vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinden sonra döviz, kıymetli madenler ve Sermaye Piyasası Kurulunca, belirlenen diğer varlıklar üzerine yapılan kaldıraçlı işlemlere ilişkin sözleşmeleri yani forex piyasasında işlem gören sözleşmelerini, diğer sermaye piyasası araçları kapsamında değerlendirerek 01.01.2021 tarihinden itibaren elde edilen gelirlerle uygulanmak üzere tevkifat kapsamına alınmıştır.

Bu kapsamda kaldıraçlı işlemlere ilişkin özel bir belirleme yapılmak suretiyle, belirli bir tarihten önce açılan pozisyonların önceki hükümlere göre vergilendirilmesine devam edileceğine ilişkin düzenleme yapılmamış olduğundan,

01.01.2021 tarihinden itibaren kaldıraçlı işlemlerden elde edilen tüm gelirler üzerinden geçici 67’nci madde hükmü uyarınca tevkifat yapılacağı anlaşılmaktadır.

3- TEVKİFAT MATRAHININ TESPİTİ

Kaldıraçlı işlemlerde tevkifat matrahının belirlenmesinde ilk olarak söz konusu kaldıraçlı işleme konu işlemin maliyet bedeli tespit edilmelidir. Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin birinci fıkrasının ikinci paragrafında,

“Aynı menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracından değişik tarihlerde alımlar yapıldıktan sonra bunların bir kısmının elden çıkarılması halinde, ilk giren ilk çıkar yöntemi kullanılmak suretiyle, tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınacak alış bedeli belirlenir. Bir menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının alıntından önce elden çıkarılması halinde, elden çıkarılma tarihinden sonra yapılan ilk alım işlemi esas alınarak üzerinden tevkifat yapılacak tutar tespit edilir. Aynı gün içerisindeki işlemlerde ağırlıklı ortalama yöntemi kullanılabilir.” hükmü yer almaktadır.

Dolayısıyla Kanun hükmü gereği kaldıraçlı işlemlerde de maliyet bedelinin tespitinde FIFO yani ilk giren ilk çıkar yönteminin uygulanması gerekmektedir.

3.1- Tevkifat Matrahının Tespitinde Esas Alınacak Kur

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu’nun geçici 67’nci maddesinin (1) numaralı fıkrasında,

“Üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemler tek bir işlem olarak dikkate alınır. Aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı alım satımından doğan zararlar takvim yılı aşılacak kaydıyla izleyen dönemlerin tevkifat matrahından mahsup edilir. Döviz, altına veya başka

bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Yeni Türk Lirası karşılıkları esas alınarak tevkifat matrahı tespit edilir. Menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracının yabancı bir para cinsinden ihraç edilmiş olması halinde ise tevkifat matrahının tespitinde kur farkı dikkate alınmaz.” hükmü yer almaktadır.

Konu ile ilgili olarak 257 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin, “2.4.1.8. Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları” başlıklı bölümünde;

“Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, tevkifat matrahının tespitinde alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları esas alınacaktır.” açıklamalarına yer verilmiştir.

Bu hüküm ve açıklamalar çerçevesinde, kaldırıcı işlemlerin döviz ve kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılması nedeniyle tevkifat matrahının tespitinde hem alış ve hem satış bedeli üzerinden Türk Lirası karşılıklarını başka bir deyişle kur farkının dikkate alınacağı anlamını çıkarmak; bir vergi sorunsalını da beraberinde getirir ki makalemizin ilerleyen bölümlerinde söz konusu durum örnekler ile açıklanacaktır.

3.2- Zarar Mahsubu

257 seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği'nin;

- “ Dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası araçları” başlıklı bölümünde; diğer sermaye piyasası aracına ilişkin işlemlerde, alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları esas alındıktan sonra tevkifat matrahının tespit edileceği; “Yabancı para cinsinden ihraç edilen menkul kıymetler veya diğer sermaye piyasası araçları” başlıklı bölümünde ise yabancı bir

para cinsinden ihraç edilen edilen diğer sermaye piyasasından elde edilen gelirden kur farkının tevkifat matrahının tespitinde dikkate alınmayacağı ve söz konusu işlemlerde kur olarak işlem anında kullanılan kur, böyle bir kurun bulunmadığı hallerde ise TCMB döviz alış kurunun esas alınacağı belirtilmiştir.

Kaldırıcı alım-satım işlemlerinin bir kısmı kar ile bir kısmı da zarar ile sonuçlanabilir. İlgili tebliğde bu işlemlere ilişkin olarak

“Geçici 67 nci maddenin (1) numaralı fıkrasında, üç aylık dönem içerisinde aynı türden menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı ile ilgili olarak birden fazla alım-satım işlemi yapılması halinde tevkifatın gerçekleştirilmesinde bu işlemlerin tek bir işlem olarak dikkate alınacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hüküm uyarınca alım-satım konu menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracının aynı türden olması kaydıyla, üç aylık dönem içerisinde yapılan işlemlerin konsolide edilmesiyse (varsa) beyan edilip ödenmesi gereken vergi hesaplanacaktır. Tevkif suretiyle kesilen verginin ödenmesi gereken vergiden fazla olması (bir kısım işlemlerin zararlı olması dolayısıyla) halinde fazla kesilen vergi müşterinin hesabına aktarılacaktır.

Üç aylık dönem sonucunun zarar olması halinde ise, bu zarar izleyen üç aylık döneme takvim yılı aşımamak kaydıyla devredilebilecektir. Takvim yılının son üç aylık döneminde oluşan zarar tutarının izleyen döneme aktarılması mümkün değildir.” açıklamaları yer almaktadır.

Yukarıda yer alan açıklamalar çerçevesinde, kaldırıcı işlemlerin döviz ve kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılması nedeniyle tevkifat matrahının tespitinde alış ve satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılıkları başka bir deyişle kur farkı dikkate alınacaktır.

Dolayısıyla, kaldırıcı işlemlere ilişkin her bir pozisyonun kapatma (işlem) tarihinde geçerli

olan Türk Lirası karşılıklarının hesaplanmasından sonra zarar mahsubunun yapılabileceği tabiidir.

Yukarıda tebliğ hükümlerine yer verilmiş olup, kur farkının dikkate alınmaması gerektiği, zarar mahsubu hükümlerine yer verilmesine rağmen; tevkifat matrahını belirlerken hem alımındaki Türk Lirası karşılığının hem de satış bedeli olarak işlem tarihindeki Türk Lirası karşılığının esas alınması kur farkının dikkate alınmasına yol açabileceği açıktır.

3.3- Forex İşlemlerinde Kur ve Vergi Matrahının Tespitine Yönelik Örnek

Forex piyasasında işlem yapan bir yatırımcının, 0,80 EURO/GBP paritesinden 10000 lot 1:10 kaldıraçlı uzun pozisyon açması halinde (alım pozisyonu); bu kişi 100.000 Euro alımı karşılığında 80.000 GBP satışı yapmış olur. Söz konusu EURO/GBP paritesi 0,90 olduğunda alım pozisyonunu kapatması durumunda 100.000 EURO karşılığında 90.000 GBP satışı yapmış olur. Forex

piyasalarında işlem yapan kişi sabit miktarda EURO işlemi karşılığında değişken tutarda GBP alıp sattığı için kar da GBP den elde edilmiş olur. Dolayısıyla döviz parite işlemlerinde kar ikinci kurda oluşan dalgalanmalardan kazanılmaktadır.

Yukarıda yapılan açıklama sonrasında söz konusu işleme ilişkin birkaç detaylı örnek ile oluşan kârı ve vergisel anlamda tevkifat matrahını daha önceki bölümde yaptığımız açıklamalar doğrultusunda izah etmeye çalışırsak;

Yatırımcının bu sefer EURO/USD de 19.01.2021 tarihinde 1,20747 den uzun pozisyon açtığını düşünelim. (Yani Euro alım ve dolar satım pozisyonunda işlem yaptığını) Söz konusu işlemde yatırımcının karı daha önce izah ettiğimiz gibi ikinci para birimi olan dolardan oluşmaktadır dolayısıyla kazanç ya da zarar dolardaki dalgalanma üzerinden gerçekleşecektir. Yatırımcımızın 18.02.2021 tarihinde pozisyonu 1,20350 den kapattığını varsayarsak yapmış olduğu kaldıraçlı işleminden kazancı aşağıdaki şekilde olacaktır;

EUR/USD	Pozisyon Tarihi	Pozisyon Kuru	Lot	Söz. Büy.	USD Hacim
SATIŞ	19.01.2021	1,20747	3,5	100.000	\$422.614,50
ALIŞ	18.02.2021	1,20350	3,5	100.000	\$421.225,00
				Net K/Z	\$1.389,50
				Vergi	\$138,95

Tablo 1 – Dolar Üzerinden Elde Edilen Gelir

Yatırımcı bu işlem üzerinden 1.389,50 dolar kar elde etmiş olup elde edilen bu kazanç üzerinden %10 Gelir Vergisi Tevkifatı yapıldığı takdirde 138,95 dolar verginin tevkif edilmesi gerekmektedir. İşlemi kapattığı gün açıklanan TCMB dolar kuru 7.0040 TL olarak baz alındığında ise yatırımcı, Türk Lirası üzerinden 9.732,06 TL kar elde edecek olup bu kar üzerinden %10 gelir vergisi stopajı olarak 973,21 TL'nin ilgili aracı kurum tarafından tevkif edilmesi gerekecektir.

Makalemizin 3.1 bölümünde yer verilen tebliğ de açıklandığı üzere forex işlemlerinin dövize, al-

tına ve başka bir değere endeksli menkul kıymet ve diğer sermaye piyasası aracı olarak dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca tevkifata tabi tutulacak tutarın belirlenmesinde alış ve satış fiyatı olarak işlemin yapıldığı tarihteki Türk Lirası karşılıklarının dikkate alınacağı ifade edilmiştir.

İlgili kanun ve tebliğde yer alan hüküm ve ifadeler gereğince, kaldıraçlı işlemlerin döviz ve kıymetli madenler ile Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenecek diğer varlıklar üzerine yapılması nedeniyle tevkifat matrahının tespitinde hem alış

hem satış bedeli üzerinden Türk Lirası karşılıklarının başka bir deyişle kur farkının dikkate alınacağı anlamını çıkarmanın; bir vergi sorunsalını

da beraberinde getirdiğini belirtmiştik. Bu konuyu yukarıdaki örnekteki aynı işleme uygularsak; tablomuz aşağıdaki şekilde olacaktır;

EUR/USD	Pozisyon Tarihi	Pozisyon Kuru	Lot	Söz. Büy.	USD/TL *	TL Hacim	USD Hacim
SATIŞ	19.01.2021	1,20747	3,5	100.000	7,4952	3.167.580,20 TL	\$422.614,50
ALIŞ	18.02.2021	1,20350	3,5	100.000	7,0040	2.950.259,90 TL	\$421.225,00
					Net K/Z	217.320,30 TL	\$1.389,50
					Vergi	21.732,03 TL	\$138,95

Tablo 2 *İşlemlerin yapıldığı gün için açıklanan TCMB ABD dolar kuru baz alınmıştır.

Yukarıdaki Tablo 2'de yine az önceki örnekteki işlemi yapan yatırımcının işlemleri dikkate alınmış ancak bu sefer hem alış işlemi hem de satış işlemlerinin yapıldığı gün açıklanan TCMB kuru baz alınarak işlemler öncelikle Türk Lirasına çevrilmiştir. Bu işlemde Tablo 2'de görüldüğü üzere yatırımcı gerçekte 9.732,06 TL (\$1.389,50) kazanmasına rağmen, 217.320,30 TL gelir el-

de etmiş gibi bir sonuç ortaya çıkarır ki bu da 21.732,03 TL verginin stopaj yoluyla tevkif edileceği anlamına gelecektir.

Bu durumu bir örnekle daha izah edecek ve aynı tarih aralığında yatırımcının EURO/USD paritesini 1,20747 uzun pozisyon açtığını ve aynı parite oranından kapattığını varsayımda tablomuz aşağıdaki şekilde olacaktır.

EUR/USD	Pozisyon Tarihi	Pozisyon Kuru	Lot	Söz. Büy.	USD/TL *	TL Hacim	USD Hacim
SATIŞ	19.01.2021	1,20747	3,5	100.000	7,4952	3.167.580,20 TL	\$422.614,50
ALIŞ	18.02.2021	1,20747	3,5	100.000	7,0040	2.959.991,96 TL	\$422.614,50
					Net K/Z	207.588,24 TL	\$ 0
					Vergi	20.758,82 TL	\$ 0

Tablo 3 *İşlemlerin yapıldığı gün için açıklanan TCMB ABD dolar kuru baz alınmıştır.

Yukarıdaki Tablo 3'te yine az önceki örnekteki işlemi yapan yatırımcının aynı parite oranında işlemlerini kapattığı dikkate alınmış yine hem alış işlemi hem de satış işlemlerinin yapıldığı gün açıklanan TCMB döviz kuru baz alınarak işlemler Türk Lirasına çevrilmiştir.

Söz konusu işlemde Tablo 3'te ayrıntılı olarak görüldüğü üzere yatırımcının aynı parite oranından işlemlerini kapatması sonucunda bir kazancı olmamakta ancak Türk Lirasına çevrilmesi sonucunda gerçekte olmayan bir gelirin vergilendirilmesi gibi bir sonucun ortaya çıkması sorunsal ile karşı karşıya kalacaktır.

213 Vergi Usul Kanunu'nun 3'üncü maddesinde de belirtildiği üzere vergilendirme işlemlerinde vergiyi doğuran olay ve bu olaya ilişkin işlemlerin gerçek mahiyeti esastır. Dolayısıyla yatırımcıların yapmış olduğu alım satım işleminde elde edilen gerçek gelirin Tablo 1'de gösterildiği şekilde olduğu ve matrahın bu şekilde hesaplanmasının vergi kanunları açısından daha doğru bir yaklaşım olacağı açıktır.

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 2'nci maddesinde gelirin kapsamına giren kazanç ve iratların 7 unsurdan oluştuğu belirtmiş olup ve söz konusu unsurlar arasında yukarıda belirtil-

diği üzere Dolar alım satım işlemini herhangi bir gelir unsurunun içerisinde yer vermemiştir. Ancak 257 seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin yukarıdaki Tablo 2 ve Tablo 3'te gösterilen şekillerde değerlendirilmesi durumu, 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa uygun olmayan bir durum teşkil edecektir.

SONUÇ

Kaldıraçlı işlemler üzerinden yatırımcıların hem alış işlemi yaptığı gün hem de satış işlemlerinin yapıldığı gün açıklanan TCMB döviz kuru baz alınarak Türk Lirasına çevrilmesi durumunda hesaplanan bir verginin, yatırımcıların çok az bir kazanç elde etmesi hatta hiçbir kazanç elde etmemesi halinde bile bir vergi kesintisi ile karşı karşıya kalması sorunsalına yol açacaktır.

Bu durumun, çok az bir kazanç elde etmesi hatta hiçbir kazanç elde etmemesi halinde bile bir vergi stopajı uygulaması ile karşı karşıya kalan, forex piyasasında gerek kazanç sağlamak gerekse de kur riskinden korunmak (hedge) isteyen yatırımcıların, başka ülke piyasaları üzerinden işlem yapması riskini de beraberinde getirebileceği yani sermayenin yurtdışına çıkmasına da yola açabileceği hususu da göz ardı edilmemelidir.

Söz konusu stopaj uygulamasının piyasa işlevselliğini bozabileceği dikkatle irdelenmeli ve hem alış işlemi hem satış işlemlerinin yapıldığı gün TCMB döviz kuru baz alınarak Türk Lirasına çevrilmesi yerine söz konusu işlemin kapandığı gün oluşacak döviz kazancının TCMB döviz kuru baz alınarak Türk Lirasına çevrilmesi sonucunda oluşacak matrah üzerinden stopaj uygulanmasının daha hakkaniyetli olduğu açıktır.

KAYNAKÇA

- 27.08.2011 tarihli Sermaye Piyasası Kurulunun Seri V, No: 125 Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ
- 10.02.2017 tarih 29975 sayılı resmî gazette yayınlanan III-37.1.b Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ
- 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu
- 257 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğ
- Takasbank. Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri. (https://www.takasbank.com.tr/documents/Istatistikler/kasiwebstatistik_03_21.pdf). Erişim tarihi: 20 Mart 2021.
- 213 sayılı Vergi Usul Kanunu